

Bemærkninger i kirkebøgerne om de døde på Tåsinge 1646-1813

Af A. Lolk

Gennem tiderne har der været arbejdet med befolkningsproblemer. Men efterhånden som forståelsen af disses betydning også for fremtiden er vokset, skrives der meget om dem. De demografiske undersøgelser er imidlertid meget forskellige, idet hver tager opgaven på sin facon efter interesse og foreliggende muligheder i eksisterende kilder.

Som eksempler kan nævnes undersøgelser over dødelighed, der på grundlag af forskelligartet kildemateriale strækker sig over flere sekler 1) eller over dele af et sekel 2) og 3). Med kirkebøgerne som hovedgrundlag kan nævnes undersøgelser af dødelighed med sammenligning mellem en gruppe sogne i en landsdel med en gruppe sogne i en anden i håb om at finde en teori bekræftet 4).

Vi lægger mærke til, at der her i landet i syvtierne er arbejdet meget med kernefamilien 2), 3) og 5) ved familierekonstitutionsmetoden. Det sidstnævnte arbejde 5) vedr. Tåsinge kan – som en lille brik i et større anlagt arbejde – bruges til en undersøgelse af levealderens betydning som arvelighedsfaktor, idet mand og kones dåb og begravelse, ægteparrets trolovelse og vielse, børnenes dåb og videre skæbne foreligger.

Det følgende er resultatet af en lægmands bladren i kirkebøgerne, efter at disse er maskinskrevet fra ende til anden. Alle begravelsesnotater er gennemgået og inddelt i grupper efter dødsårsag, og der er givet eksempler til illustration af præsternes bemærkninger. Til sidst er de døde fordelt i aldersgrupper efter fødeår, og dødelighed for 100 børn er vist for 3 perioder til sammenligning.

Når vi vil vide noget om dødsårsager fra 1646-1813 på Tåsinge, kan vi søge i kirkebøgerne, hvori præsterne har noteret en del under begravelser. Dengang blev meget skrevet af kirkens folk (præst og degn). Kongebrev af 26-3-1646 pålagde præsterne at føre bog over fødte, faddere, viede og døde. Danske Lov af 15-4-1683 gentager, men glemmer at anføre

notering af de døde. Derfor kom der i »Danmarks og Norigs kirkeritual af 25-7-1685« en bemærkning om, at præsten skulle notere de dødes navne, alder og dato for dødsfaldet.

Endvidere fik præsten ordre til at assistere ved beskatning, idet han skulle føre mandtalslister (kopskat 1660 for Bjerreby sogn). I »Forordning om kop-, kvæg- og rentepenges skatter over al Danmark 3-8-1678« hedder det, . . .at enhver præst i lige måde rigtig mandtal og fortegnelse under hans hånd indleverer, hvad udi hans sogn eller sogne kunne findes, hvorfor han for sin umage for sin person må være fri for kopskatten.

Og i Frederik d.4.'s forordning om ligkister af 30-11-1717 hedder det, at degnen skal føre bog over alle dem, der har erlagt afgift af egeligkister, og over alle dem, som er begravet i fyrrekister. Præsten skal efterse degnens forklaringer og attestere og en gang årligt sende extract til bisoppen, der videresender til rentekammeret.

Da præsterne således var vant til at skrive, kom der ikke sjældent mere med, end de var forpligtet til. Bemærkninger findes oftest i forbindelse med dødsfald. Når de skulle holde begravelsestalen, fik de at vide, hvad de ikke allerede kendte til om befolkningen, som de levede iblandt, også som bønder (med præstegården).

Tåsinges første kirkebøger (Bregninge og Landet sogne 1646-1732, Landet sogn 1739-1811, Bregninge sogn 1773-1813 og Bjerreby sogn 1662-1813) har bemærkninger ved nogle begravelser.

Disse viser, at *epidemi*erne var årsag til de fleste dødsfald.

Epidemier

Af de 325 dødsfald, der findes med bemærkninger om dødsårsag i tidsrummet 1646-1732 for Bregninge og Landet sogne, udgjorde de 229 i årene 1659-60 70%. Sagt på en anden måde udgjorde de 229 dødsfald 9% af *alle* dødsfald (2516 i de 86 år), hvor man under normale forhold ville have ventet ca. 2%. De 229 dødsfald må anses for en ret sikker kendsgerning, selv om vi desværre ikke har navnene på de døde, idet, som der står,

1659: *Epidemia* I dette år begravet 110 lig som for vidtløftighed ikke er indførid.

1660: Epidemia Døde i dette år 119 (uden navne). For Bjerreby sogn er der ikke nogen tal, fordi kirkebogen først begynder 1662.

Pesten i 1711. Som anført i kronik i Fyens Stiftstidende den 19-7-1968 bortrev pesten ca. 30% af Københavns indbyggere, mens pesten i de nærmest følgende år derefter må regnes at have taget ca. 6% af befolkningen i Bjerreby sogn til dels på grund af det isolerede samfund, de større afstande mellem beboerne og den større grad af selvforsyning med fødevarer.

Kopper (og mæslinger) m.m. 1743-1794.

Bjerreby sogn:

1772: 30 børn døde af børnekopper og mæslinger

1773: 1 barn

1794: 22 børn døde af børnekopper (af 280 syge), 11 døde af »heettefeber og gallefeber« (af 56 syge)

1802: 1 barn døde af børnekopper

1803: 1 barn døde af kopper.

Det må formodes, at der ikke er noteret kopper ved dødsfald andre år i Bjerreby sogn.

Landet sogn: Her fordelte 63 dødsfald for de meget smitsomme kopper sig således:

1743:3, 1753:3, 1765:10, 1772:16, 1773:1, 1779:5 og 1794:25.

Der er i 1794 kun 9 dage forskel på den første begravelse på grund af kopper i de to sogne.

Bregninge sogn:

I dette sogn, hvis kirkebog først begyndte 1773, findes ingen bemærkninger om død på grund af kopper. Dermed være ikke sagt, at ingen døde af den grund. I kopperåret 1794 døde 60 personer mod 24 året før og 23 året efter. Men så kom vaccinationen. I Bregninge sogn skete ifølge notater under døbte børn den første vaccination i 1802. I 1803 vaccineredes i dette sogn ialt 15 børn, nemlig 5 fødte i 1799, 1 født i 1800, 4 fødte i 1801, 1 født i 1802 og 4 fødte i 1803.

I Statistisk Årbog 1978 finder vi under dødsårsager i 1976 ingen rubrik for kopper. Det er med bekæmpelsen af kopper, man er nået videst her i landet.

Børnedødelighed

Ca. en trediedel af befolkningen døde som børn.

Gruppen dødfødte.

De dødfødte + de straks døde børn udgør for Tåsinge i de betragtede tidsrum 724 af de 10650 fødte (bogen Status s. 27) eller 6,8%.

Eksempel på præstens notat for dødfødt barn uden for ægteskab: 27-10-1646 begravet Maren Christensdatter til huse til Christen Ibsens i Biernemark hendes dødfødte uægte barn, udlagt til barnefader Niels Ibsen, Jep Skofs søn i Biernemark, og inden for ægteskab:

16-11-1647 begravet 2 børn, tvillinger, Hans Ericksens i Strammelse, den ene dødfødt, den anden hjemmedøbt og kaldet Christopher, begravet begge.

Bregninge-præstens beskrivelse af de dødfødte og straks døde ved fødsel blev i begyndelsen af 1800-tallet så omfattende som vist ved nedenstående to eksempler:

27-4-1806 begravet husmand Povel Rasmussens dødfødte datter i Knudsbølle, født 22-4-1806. Var efter moderens formodning død, da giordemoderen Maren Christensdatter fra Bierrebye ankom, var fuldbåret, og blev vendt uden instrument, adskillige forsøg, som at øse brændevin på det, at lægge det i varmt vand, blev gjorte for igen at bringe det til live, men forgæves. Var moderens første barselseng. Nærværende: Anders Stougaards og Hans Lunds koner.

7-12-1806 begravet, født og død 3-12-1806, Christen (Hansen) Thurøes hjemmedøbte datter Inger Kirstine fra Troense, Barnet blev født om morgenen kl. 4¹/₂ og døde om aftenen kl. 8. Moderen blev betjent af giordemoder Johanne Martinusdatter i Troense, efter hvis udsigende fosteret kom til verden i den ottende måned af svangerskabet. Årsagen til den for tidlige nedkomst hos moderen var sorrig. Fosteret kom let og naturligt uden vending eller instrumenter til verden, og døde af krampe-trækning, uagtet giordemoderen havde det i lunkent vand. Moderen har ikke før født fuldbaarne dødfødte børn, men vel aborteret et par gange.

Det første leveår var det farligste – dengang som nu.

Spædbørnene lå hos forældrene. Der er optalt 27 tilfælde, hvor børnene er ligget ihjel af forældrene om natten.

Eksempel: 5-6-1692 begravet et pigebarn for Morten Jensen i Stiol – 9

uger gl. blev dødt hos moderen om natten i sengen i mandens fraværelse. Hun blev givet absolution 3.s.e.Tr. (den 12-6-1692).

Også det at føde børnene var en ikke ringe risiko for moderen. I 54 tilfælde døde den fødende i barselseng.

Eks.: 7-11-1725 begravet Anne Mortensdatter i Bierrebye, som døde af Smaa på knæ i barselseng efter at hun havde været løftet anden gang, 27½ år (tilføjelse:) af Jørgen Flykke.

Hvor mange mødre der døde lidt senere som følge af barsel, kan ikke dokumenteres.

Årsagerne til børnedødeligheden kan der kun gættes på (rhesusproblemet kendtes ikke). Foruden de store epidemier (pest og kopper) er der i nogle få tilfælde anført kighoste og mæslinger og manglende opsyn med børnene (se ulykker). Vi ser, at dødeligheden for børn dengang var mere end 11 gange så stor som nu (1976), hvor sundhedsplejen har bragt den ned på 6 ‰ af de levendefødte i den første uge (og for hele det første år på kun 1%).

Drukneulykker

Ved drukning i brønd omkom 9.

Eks.: 28-8-1703 begravet Niels Povlsens datter i Giesinge, som druknede i sin faders brønd, dog efter biskoppens ordre dateret Odense Bispesgaard d. 25. aug. 1703.

Ved drukning i grav eller gadekær omkom 12.

Eks.: 5-5-1745 begravet Claus Smeds datter af Waare, 5 år gl., som om søndagen under prædiken druknede i en grav i haven.

Ved drukning på havet omkom 49 (flest voksne).

Eks.: 15-6-1706 begravet Christen Hansen i Stiol, som druknede tillige med Rasmus HøiMand; han blev fundet ved Hiortøe den 12. juni.

Børn omkom på havet ved dumdristighed som:

»18-3-1674 begravet den dumme dreng Anders Bil, som druknede på isen mellem Svendborg og her ved færgestedet (i Bjerreby sogn)«.

De mange druknede på søen må ses på baggrund af, at der er tale om 3 ø-sogne. Personerne er ofte udenøes eller tøsinger under sejlads mellem de sydfynske øer.

Andre ulykker

Der forefaldt som nu en del arbejdsulykker.

Hyppigt forekom død i forbindelse med *skovarbejde* (8 tilfælde), Eks.: 2-2-1672 begravet Lauridz Staphensen i Søbeye, som den 31. januar blev ihjelslagen, da han savet på en bøg for Peder Rasmussen i Giesinge, thi træet faldt på ham og klemte hannem, så at han strax er død.

Ellers findes dødsårsager som *fald fra træ* (4), *fra vogn* (2), *fra hest* (2), *fra bygning* (2) og *fra mølle* (1).

Af hændelige ulykker kan nævnes *død ved slag* (5), *ved kvælning* (3).

Eks.: 30-1-1704 begravet Matz Andersen Øbo i Strammelse 43 år. Han døde hastelig udi Svenborg hos Christian Ernst, af et stykke kød, som blev siddende i halsen der han fik mad den 25-1.

ved skoldning (2).

Eks.: »26-9-1687 begravet Jon Maltgørers barn tjenende på Slottet, som faldt udi en kedel heedt mad og han døde deraf. Barnets navn var Frederick 3 år.« – (Det var lige før biskop Thomas Kingos indvielse af Valdemar Slots kirke den 3-10-1687).

ved ildebrand (2).

Eks.: 2-5-1689 begravet Lene Cathrine Juel, sal. Claus Juels daatter o.s.v., blev brændt ihjel udi den meget ynkelig og ulykkelige ildebrand, som skete ved Amalienborg udi København den 19-4-1689, begravet i Bregninge.

og *ved vådeskud* (1).

»Velbyrdige junker Christian Juel, Knud Juels søn, som uforvarende blev skudt i sit lår på jagt den 25. maj, døde den 3. juni, blev nedsat i Slottets kirke og lagt jord på ham 25. juni, 14 år.

Af specielle hændelser er anført *selvmord* (5)

1677: besværlige tanker og hårde fristelser

1751: uden anført motiv

1768: desperation, druk, armod

1800: uden anført motiv

1802: sindsforvildelse

mord (2)

»24-10-1657 begravet Berent Gamelin, leutenant til hest, ihjelstukket på Slottet af Jens Graff,« og »22-6-1799 begravet Jens Nielsen Schous

hustru, 24 år, i Stioul. 17-6-1799 fandt vi i brønden i Stioul gmd. Jens Nielsen Schous hustru Karen Larsdotter druknet med 5 sår i hovedet; blev af birkedommer Toftegaard optaget. Den 19. derefter obduceret; efter amtmandens tilladelse på sædvanlig måde begravet . . .«

henrettelse(1)

»24-1-1754 blev Kirsten afgangne Rasmus Skomagere i Biereby hals-hugget med et sværd ude på Waarøe Maane« (hun havde født i dølgsmål; der findes en længere beskrivelse i kirkebog 1).

At *skilsmisse* dengang var noget ganske særligt fremgår af, at der ved en begravelse i 1799 står:

»hmd. Jørgen Pedersens hustru Malene Hansdatter i Biereby, 36 år, døde 8-5-1799, som ved kgl. tilladelse var skilt fra bord og seng.«

Til sidst vil der kun være at omtale nogle anførte *sygdomme af lidt ubestemmelig art*.

Ved 16 begravelser er anført: »elendig, tåbelig, afsindig o.l.«. Kræft er omtalt i 4 tilfælde, men efter beskrivelsen er der kun tale om synlige former som

»flydende kræftflod«

»kræft, som begyndte på læben og gennemædte svælg«

»kræft, som begyndte i ansigtet og tog overhånd«

»kræft i munden«.

Når vi i dag taler om kræft, tænker vi på cancer i de indre organer.

Endvidere er nævnt blodsygdom (3), vattersoott (2), epilepsi (2), colic (1), kønssygdom (2) og krøblinge (5).

Da der ikke findes indberetninger om sundhedstilstanden i det betragtede tidsrum, kan de foreliggende oplysninger ikke verificeres ad den vej.

Bemærkninger til dødeligheden på Tåsinge 1646-1813

Fælles for de tre sogne må det siges, at det ikke er så enkelt, som man skulle tro, at beregne dødeligheden, selv om der er tale om en efterkalkulation (Danmarks Statistik udarbejder dødelighedstavler ud fra tidligere erfaringer, som måske slet ikke får gyldighed for de mennesker, der fødes i dag).

Til grund for beregningerne ligger det materiale, som findes i mine kirkebogsstatistikker i

Bjerreby sogns befolkningsstatistik 1662-1813

Bregninge & Landet sogne 1646-1733, faddere og forlovere

Bregninge sogn 1773-1813, faddere og forlovere som bipersoner

Landet sogn 1739-1811, faddere og forlovere som hovedpersoner

samt materialet i bøgerne om sognenes begravede, kronologisk.

Før den første tabel kan opstilles, må ved tilbageregning den enkelte persons alder noteres i det år, han/hun er født. I tilfælde af forkert aldersangivelse er der korrigeret efter dåbsåret, hvor et sådant er fundet.

Eftersom mange aldersangivelser mangler, er det år for år nødvendigt at se på antallet af fødte børn uden og med alder ved død. Undersøgelsen har til fulde afsløret kvaliteten af kirkebogsførelsen, som ikke har været den allerbedste, men dog forskellig for sognene, som det ses af efterfølgende.

Bedst er Bjerreby sogn med en sammenhængende række af kirkebøger fra 1662 til 1813. Desværre er de dodes alder kun undtagelsesvis noteret før 1/1 1687, og mange aldersangivelser mangler 1741-42 og 1753-59 incl., hvilket sidste forhold i en vis grad påvirker resultaterne for alle årene helt tilbage til 1641, når vi regner med en maksimumsalder på 100 år.

Da de kirkebøger, som undersøgelsen gælder, slutter 1813, vil notater i 1814 og senere have virkning lige fra 1714, således at vi ikke kan lave en blot tilnærmelsesvis rigtig opgørelse.

Vil vi vove en behandling af materialet, kan vi forsøge at bruge årene 1687-1724. En opdeling i 5-års perioder viser ingen variation, således at vi kan tage den fundne gennemsnitsalder på 37 år (middellevetiden for 0-årige) som udtryk for hele tidsrummets forhold. Det bemærkes, at gennemsnittet af de 38 års gennemsnitsaldre og gennemsnittet af de 38 års middeltal også er 37 år. (Middeltal: den alder, hvorved halvdelen af en årgang er død).

Af de i de 38 år fødte 808 personer omfatter undersøgelsen nedenfor 759 med kendt alder.

Fordelingen af de døde efter fødeår og grupper

år	født:		1-5		16-25		36-45		56-65		76-85		
	ialt	med ald.	0	6-15	26-35	46-55	66-75	86-95					
1687	21	19	4	2	2	0	1	3	1	3	1	2	0
1688	16	10	0	1	1	0	0	2	1	3	0	2	0
1689	23	14	2	2	0	1	1	5	0	1	1	0	1
1690	20	11	2	2	1	0	1	1	2	0	1	1	0
1691	18	15	4	1	1	0	0	0	1	2	3	2	1
1692	19	11	3	0	1	1	0	2	1	0	1	1	1
1693	14	7	0	0	0	1	1	2	0	1	1	1	0
1694	23	16	4	2	0	1	0	1	2	2	3	1	0
1695	19	18	8	1	0	0	3	1	0	0	3	2	0
1696	23	14	1	2	1	1	2	1	2	0	4	0	0
1697	12	12	2	0	0	1	2	1	1	3	0	2	0
1698	13	15	6	0	0	0	5	1	2	0	0	1	0
1699	17	23	7	0	3	0	2	1	4	4	1	1	0
1700	20	20	4	1	1	1	1	0	2	6	1	2	1
1701	22	19	5	1	1	1	2	0	2	1	4	2	0
1702	21	22	3	2	2	1	1	0	3	7	1	2	0
1703	20	20	7	2	0	1	2	1	1	2	2	2	0
1704	29	17	4	2	0	1	2	0	1	3	2	1	1
1705	19	22	7	0	2	1	3	0	0	3	2	4	0
1706	21	24	4	0	1	0	3	2	1	9	2	2	0
1707	31	23	12	0	0	1	0	2	0	5	2	0	1
1708	19	22	6	0	1	0	2	3	4	1	3	1	1
1709	17	23	3	3	0	2	2	0	5	3	1	4	0
1710	22	27	5	2	0	1	2	2	2	4	5	1	3
1711	17	21	5	0	1	1	1	1	6	2	2	0	2
1712	25	26	8	4	0	1	3	2	4	1	2	1	0
1713	20	17	5	3	0	1	0	0	4	1	1	2	0
1714	28	26	5	0	0	2	1	3	3	1	6	5	0
1715	20	23	6	2	0	2	1	2	5	1	1	3	0
1716	27	26	8	3	0	1	1	1	3	3	3	3	0
1717	27	29	10	0	0	0	1	0	5	1	7	4	1
1718	20	25	4	2	0	0	1	3	4	3	2	5	1
1719	25	27	7	2	0	1	0	2	2	3	7	3	0
1720	35	25	7	4	1	1	1	1	2	0	4	4	0
1721	16	18	3	0	1	3	0	2	5	1	1	1	1
1722	29	30	8	4	1	5	0	5	0	3	2	2	0
1723	23	23	6	3	1	0	0	0	3	2	3	4	1
1724	17	19	2	2	2	1	0	1	3	5	0	2	1
ialt:	808	759	187	55	25	35	48	54	87	90	85	76	17
pr.	100	100	25	7	3	5	6	7	12	12	11	10	2

f: 26 Martii. Sønnesøn Claus Hennrichsens Dødsfald. Alder: 70.
 faldt: 23 Martii, som aflide i Alderens Soverumning
 von Gud 2 Dage før Søndagen, faldt bændt, og blev lidd
 til Videnskaben i Soverumning, allers Sy, hvorefter. Giedt.
 i Alderens Maren. Christens: Gættu i Bierrebjerg giedt ad.
 faldt. Sønnesøn og ad binger Sæsonen lidd bændt som lidd.
 i Alderens. Der faldt i gang, at Alderens lidd ad Alderens

f: 20 April. Bartholæus Madsen's Dødsfald. Alder: 70. faldt 16 April.

f: 23 April. Pædagog Madsen's Dødsfald. Alder: 70. faldt 19 April.
 Alderens bændt faldt i Alderens: Christensens Dødsfald
 i Sverdbjerg, som faldt i Alderens Bændt og i Alderens.

f: 27 April. Gensvorn Pædagog Pædagogens Dødsfald. Alder: 70. faldt 27 April.
 i Sverdbjerg, som faldt 27 April. Alderens
 i Alderens Soverumning Dødsfald, som faldt i Alderens
 Maren Christens: Gættu i Bierrebjerg bændt,
 von faldt bændt, og blev lidd i Alderens Sy lidd:
 i Alderens: Alderens Sønnesøn, som ad Alderens
 Alderens og ad Alderens i Alderens Alderens giedt,
 som faldt i Alderens Alderens Alderens Alderens.
 Alderens faldt i Alderens Alderens Alderens
 Alderens og Hans Alderens Alderens.

f: 27 April. Sønnesøn Pædagogens Dødsfald. Alder: 70. faldt 27 April.

Uddrag af kirkebog for Bregninge 1806 (jvf. si. 67).

For at kunne foretage sammenligning er materialet for tidsrummet 1687-1724 opdelt på samme måde som på side 572 i Bregninge og Landet sognes kirkebog, hvor præsten beretter om, at der i en bog på engelsk: Natural and political Observations upon the Bills of Mortality, forfatter J. Grannt, London 1666, er foretaget en undersøgelse over 100 børn.

Denne tabel og en ud fra Statistisk Årbog 1968 beregnet dødelighed (på grundlag af erfaringerne i årene 1961-65), som findes på side 140 i min »Fra Landet og Bregninge sogns kirkebog 1646-1732« fra 1970 (der er tilgængelig på herværende landsarkivs læsesal) anføres samtidig, således at der kan foretages en direkte sammenligning mellem de tre tidsperioder.

Dødelighedstælle for 100 børn

	London 1666		Bjerreby sogn, Tåsinge 1687–1724		Danmark 1961–1965	
	levende	døde	levende	døde	levende	døde
efter						
1 år			75	25	98	2
6 år	64	36	68	32	98	2
16 år	40	60	65	35	97	3
26 år	25	75	60	40	97	3
36 år	16	84	54	46	95	5
46 år	10	90	47	53	93	7
56 år	6	94	35	65	88	12
66 år	3	97	23	77	75	25
76 år	1	99	12	88	56	44
80 år	0	100	7	93	34	66
86 år			2	98	14	86
90 år			1	99	7	93

Middellevetiden

Herefter kan vi se på middellevetiden (det antal år, man i en given alder har tilbage at leve i) i perioden 1687–1724 for folk i Bjerreby sogn.

alder	middellevetid (restlevetid)
0 år	37 år
1 år	49–1=48 år
6 år	54–6=48 år
16 år	56–16=40 år
26 år	59–26=33 år
36 år	62–36=26 år
46 år	66–46=20 år
56 år	71–56=15 år
66 år	76–66=10 år
76 år	81–76= 5 år
86 år	89–86= 3 år

Værre ser det ud for Bregninge og Landet sogne. Her begyndte kirkebogen ganske vist allerede 23-4-1646, og vi burde have kunnet begynde 1-1-1647, men da der kun findes få notater om de dødes alder indtil ca. 1675 og fra 1675 til 1678 ikke er nok til brug i statistik, kan vi tidligst

begynde 1679. Tiden derefter påvirkes imidlertid meget af, at begravede fra 26-6-1730 til 12-1-1732 ikke er noteret, at alder for de begravede i 1732 ikke er anført, at kirkebogen for Landet sogn mangler for årene 1733-1738 og for Bregninge sogn mangler helt fra 1733 til 1773. På grund af disse forhold er det nødvendigt at afslutte undersøgelserne af dødeligheden 1684. Men selv dette tidsrum – 1679/1684 – der synes at være det bedst underbyggede, kan ikke bruges, idet der i perioden er født 250 børn, hvoraf der kun er alder på 149 ved begravelsen.

Efter de foreliggende oplysninger var halvdelen af de fødte i de 6 år døde i en alder af 1,0,1,0,2 og 1 år, og gennemsnitsalderen var 12,8,19,15,18 og 18 år.

Det må kraftigt understreges, at de manglende kirkebøger for Bregninge og Landet sogne er den væsentligste årsag til, at det vil være urigtigt for disse to sogne at påbegynde en behandling af et ret stort talmateriale, der vil indgå i Tåsinge-stoffet på Landsarkivet for Fyn i Odense under titlen »Dødeligheden på Tåsinge 1646-1813«.

Efter 1813 vil der antagelig kunne udføres en solid behandling af dødelighedsproblemer, idet kirkebøgerne fra da af føres bedre, bl.a. på grund af bøgernes faste kolonner med trykt hoved, der »tvinger« kirkebogsføreren til at afgive de krævede oplysninger.

Noter

1. Aksel Lassen: Fald og fremgang. Træk af befolkningsudviklingen i Danmark 1645-1960, 1965.
2. Hans Chr. Johansen: Befolkningsudvikling og familiestruktur i det 18. århundrede, 1975.
3. Poul Thestrup: Husstandsstruktur på øen Tåsinge 1678. Et eksempel på anvendelse af familierekonstitutionsmetoden til kontrol ved udnyttelse af et mandtal, 1976.
4. Svend Frederiksen: Levealderen i Jylland og på Fyn, 1976, og Ugeskrift for Læger, 1968, side 293-294, 1970, side 353-355, 1971, side 1749.
5. A. Lolk: Familiebog for Bregninge og Landet sogne 1646-1733, 1973. Bjerreby sogns Familiebog 1662-1813, 1972. Bregninge sogns Familiebog 1773-1813, 1974. Landet sogns Familiebog 1739-1811, 1974, alt i kopi på Landsarkivets læsesal.